

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหาที่ทำกรวิจัย

OTOP เป็นคำย่อที่มาจากคำว่า One Tambon One Product ที่นำแนวความคิดมาจากประเทศญี่ปุ่น โครงการ OVOP One Village One Product ซึ่งเป็นโครงการที่รัฐบาลสนับสนุนให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าโดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในและต่างประเทศ

ในห้วงเวลาที่ประเทศชาติ กำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ และประชาชน ทุกระดับ ประสบปัญหาต่าง ๆ ปัญหาหนึ่งที่ประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศถูก รุมเร้าคือปัญหาความยากจน รัฐบาลจึงได้ประกาศสงครามกับความยากจน โดยได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่า จะจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าโดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในและต่างประเทศและได้กำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกาศ ณ วันที่ 7 กันยายน 2544 ขึ้น โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ หรือเรียกโดยย่อว่า กอ.นตผ ซึ่งฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้มอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (นายปองพล อดิเรกสาร) เป็นประธานกรรมการ และให้คณะกรรมการ กอ.นตผ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทการดำเนินงาน"หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" กำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลรวมทั้งสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บท อย่างมีประสิทธิภาพ

OPC (OTOP Product Champion) คืออะไร

ในปี 2546 คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ (กอ. นตผ.) โดย ฯพณฯ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) ประธานคณะกรรมการได้กำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนินการโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเรื่องสินค้า OTOP Product Champion โดยจะคัดสรรจากสินค้าสุดยอดของจังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้ง มีการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล (Local Links – Global Reaches)

กรอบในการคัดสรร OPC ของจังหวัดและประเทศ

1. สามารถส่งออกได้ (exportable) โดยมีความแกร่งของตราสินค้า (brand equity)
2. ผลิตอย่างต่อเนื่องและคุณภาพเดิม (continuous & consistent)
3. ความมีมาตรฐาน (standardization) โดยมีความคุณภาพ (quality) และสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า (satisfaction)
4. มีประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ (story of product)

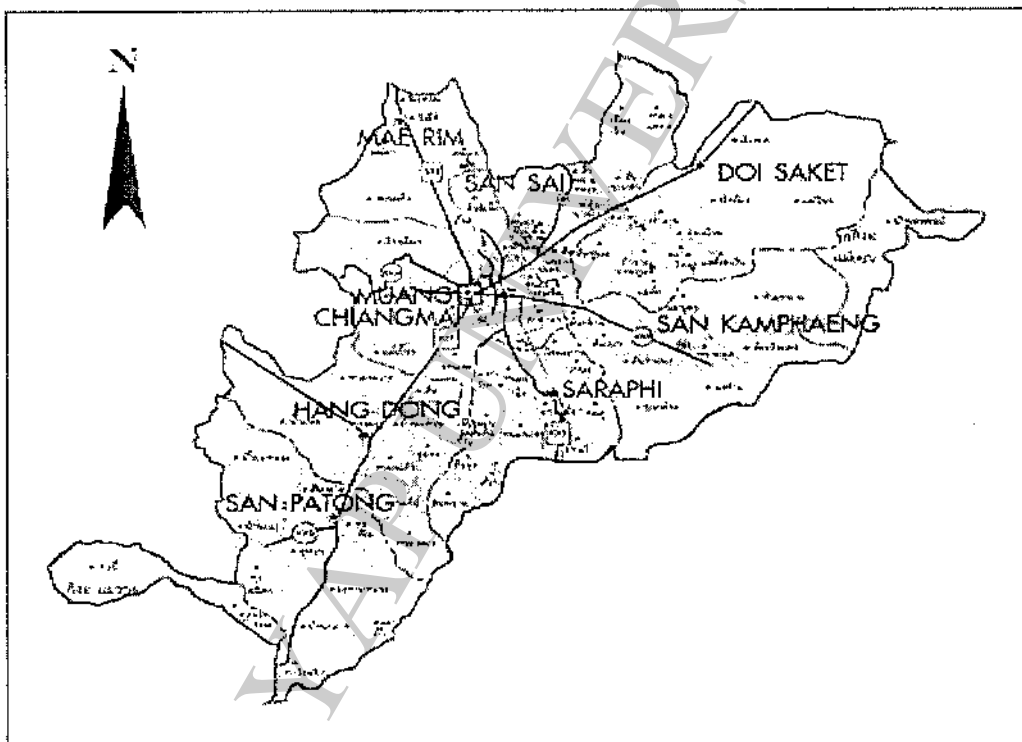
ช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (2550-2551) โครงการ OTOP ประสบความสำเร็จจากการตื่นตัว (awareness) ยอดขายของสินค้า OTOP ในปีนี้ จนถึงปัจจุบัน มียอดรวม 17,000 ล้านบาท โดยเป้าหมายยอดขายสินค้า OTOP ปีนี้อยู่ที่ 25,000 ล้านบาท ภายในปีนี้และปีต่อไป รัฐบาลจะพยายามเชื่อมโยงการผลิตและการตลาดเข้าด้วยกัน โดยจะพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐานและรองรับรสนิยมของตลาดโดยเฉพาะตลาดโลก และจัดหาศูนย์แสดงสินค้าเพื่อเป็นช่องทางระบายผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด มิติใหม่ของโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้สามารถส่งออกได้โดยจะคัดสรรจากสินค้าสุดยอดของจังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งให้มีการเชื่อมโยง จากระดับภูมิภาคสู่สากล (Local Link, Global Reach) โดยที่ผลิตภัณฑ์ จากกลุ่มอาชีพ/ชุมชนต่างๆ มีเป็นจำนวนมาก มีความหลากหลายทั้งระดับการผลิต คุณภาพ จึงได้จัดให้มีการคัดสรรจากสินค้าสุดยอดของจังหวัด ภาค และประเทศ รวมทั้งมีการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าและมีการคัดเลือกผลิตภัณฑ์โดยมีหลักเกณฑ์การคัดสรรให้คะแนน จัดระดับสินค้าด้าน Supply Side แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ 1-5 ดาว ต่อจากนั้น คณะอนุกรรมการประกวดและจัดงาน ในระดับประเทศ จัดประกวดเพื่อคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาถึงความต้องการของตลาด (Demand Side) เป็นหลัก โดยจัดระดับสินค้า เป็น 4 ระดับ คือ ระดับ A (สามารถส่งออกได้ทันที), และระดับ B,C,D โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อจัดระดับผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อจัดระบบฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่จะใช้ในการทำงานเชิงบูรณาการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และเพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของ

เยาวชน ประชาชน และชุมชนนั้น ๆ ให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยมีกรอบในการคัดสรรสินค้าสุดยอดของจังหวัดและประเทศคือ สามารถส่งออกได้โดยสร้างความแข็งแกร่งของตราสินค้า สามารถผลิตได้อย่างต่อเนื่อง ในขณะที่คุณภาพคงเดิมคงมาตรฐานตามระบบสากลและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า ซึ่งธุรกิจหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สามารถจำแนกประเภทผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในการคัดสรรแบ่งออกเป็น 5 ประเภทคือ อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้และของประดับตกแต่ง และสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร (คณะอำนาจการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย, 2549: 66)

อำเภอสันทรายถือเป็นอำเภอที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้ดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เนื่องจากเป็นอำเภอที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวสูงเช่น โฮมสเตย์บ้านตบน้อย พิพิธภัณฑ์วัดร่องเมิง ฯลฯ โดยมีแหล่งผลิตศิลปหัตถกรรมมากมาย ได้แก่ เครื่องเงิน เครื่องหนัง เครื่องเคลือบดินเผาเซรามิค , เลื้อยคอกลมแขนกุดผ้าต้อ , กระเป๋าสตรี ทุ่งใหญ่ลายคู่ และ ชุดฝ้ายสำเร็จรูป เป็นต้น (www.sansailuang.org) แหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายประกอบกับประชาชนในพื้นที่มีความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาไทยเป็นอย่างดี และสามารถนำความรู้ที่มีอยู่ผนวกกับวัสดุในท้องถิ่นได้อย่างชาญฉลาด ประกอบกับความหลากหลายของวัตถุดิบในท้องถิ่น จึงทำให้ประชาชนในอำเภอนี้สามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ที่มีนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้หลากหลาย จากศักยภาพที่ได้กล่าวมาแล้วของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ทำให้หน่วยงานของภาครัฐสังเกตเห็นข้อได้เปรียบของพื้นที่ดังกล่าว จึงมีแนวคิดส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในพื้นที่เพื่อให้ชุมชนในท้องถิ่นสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้จากภูมิปัญญาไทยโดยมีประวัติอันยาวนานให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยภาครัฐจะให้การสนับสนุนการจัดฝึกอบรม การบริหารจัดการ การตลาด การเงิน การผลิตและการฝึกทักษะแรงงานเพื่อใช้ในการดำเนินงานของธุรกิจของตนเอง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เร็วขึ้นทางภาครัฐจึงได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐานในระดับสากล ซึ่งในเขตอำเภอสันทรายมีกิจการที่ผ่านการคัดเลือกในปี พ.ศ. 2549 ในระดับ 5 ดาว 1 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายสำเร็จรูปกำปอ 153 หมู่ 4 ต.สันทรายหลวง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210 และ ในปี 2552 ในระดับ 5 ดาว จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ผลิตผ้าฝ้ายสำเร็จรูปกำปอ 153 หมู่ 4 ต.สันทรายหลวง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210 และ 2) รองเท้าเส้นใยพืช 208 หมู่ 1 ตำบลสันป่าเปา อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50210 ในระดับ 4 ดาว จำนวน 11 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่

1. นายเทอดศักดิ์ แสงพระเวส 127 หมู่ 3 ต.หนองแห้ง อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
2. หมวยอวิมลรัตน์ 199/141 หมู่ 2 ต. หนองจ่อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
3. บริษัทฟาร์มฝั่งสายันท์ จำกัด 82/1 หมู่ 10 ต.สันทรายน้อย อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านต้นจันทร์ 9 หมู่ 9 ต.หนองจ่อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
5. นาย สมบูรณ์ จันทร์แก้ว 186 หมู่ 5 ต.สันพระเนตร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210

6. Yellow Bean Coffee 146 หมู่ 13 ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
  7. วิสาหกิจชุมชนตัดเย็บเสื้อผ้าบ้านดลฤดี 248 หมู่ 6 ต.หนองจ่อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
  8. กลุ่มประดิษฐ์ผ้าบ้านบวกเปา 139 หมู่ 3 ต.หนองແພ່ງ อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
  9. กลุ่มสุ่มินดิน 149 หมู่ 1 ต.สันป่าเปา อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
  10. นายทักษิณ พิมพิสาร 208 หมู่ 6 ต.หนองจ่อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
  11. นางเกศริน ฤกษ์พจนีย์ 85/131-2 หมู่ 7 ต.หนองจ่อม อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50210
- (เอกสารสรุปข้อมูลผู้ประกอบการที่ลงทะเบียนเป็นคัดสรรสุดยอด OTOP ปี 2549 และ 2552, พัฒนาชุมชน อำเภอสันทราย)

(www.chiangmai.go.th)

ถึงแม้ว่าจะได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ แต่สินค้า OTOP ที่ถูกจัดให้อยู่ในระดับ 4 ดาว 3 ดาว 2 ดาว และ 1 ดาว ตามลำดับของอำเภอสันทรายก็ยังไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพียงพอกับผู้ประกอบการภายในท้องถิ่นได้

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะเข้าไปศึกษาถึงปัจจัยความสำเร็จของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาวและ 4 ดาวที่ขึ้นทะเบียนไว้กับอำเภอสันทราย จังหวัด

เชียงใหม่และได้รับการคัดสรรจากคณะกรรมการฯ มาแล้วในปี 2552 โดยศึกษาถึงกลยุทธ์การดำเนินงานในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านบัญชีและการเงิน และปัญหาของผู้ประกอบการเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาใช้เป็นข้อเสนอแนะแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งให้กับกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่จะตัดสินใจเข้าคัดสรรสุดยอด OTOP ของไทยในปีต่อไป ของอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ให้มีเพิ่มมากขึ้น และเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาในกลุ่มผู้ผลิตที่ยังไม่ประสบความสำเร็จให้สามารถดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จต่อไปรวมถึงใช้เป็นแนวทางการขยายผลในการปฏิบัติเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับเสนอแนะเชิงนโยบายต่อจังหวัดเชียงใหม่และรัฐบาลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการดำเนินงานในแต่ละด้านของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ผ่านการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว และ 4 ดาว ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาวและ 4 ดาว ในเขตอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเป็นแนวทางในการถ่ายทอดการสร้างแผนธุรกิจของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์รายอื่น ๆ ในอำเภอสันทรายให้มีมาตรฐานเพื่อผ่านการคัดสรรระดับ 5 ดาว

คำถามงานวิจัย

องค์ประกอบปัจจัยและรูปแบบการดำเนินการอย่างไรที่ทำให้สินค้าของกลุ่มผู้ประกอบการได้รับการคัดสรรเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการดำเนินงานในแต่ละด้านของธุรกิจสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาว และ 4 ดาว ในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่
2. เป็นแบบอย่างในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานของกลุ่มผู้ประกอบการรายอื่น ๆ ได้
3. กิจการได้แนวทางในการเขียนแผนธุรกิจเบื้องต้น

นิยามศัพท์

1. สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) หมายถึง การเอาภูมิปัญญาและทรัพยากรของท้องถิ่นที่มีอยู่มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์
2. โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ หมายถึง โครงการที่ได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาล เพื่อส่งเสริม เศรษฐกิจระดับรากหญ้า
3. ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ประกอบการในโครงการาหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอ สันทราย จังหวัดเชียงใหม่
4. การคัดสรรสุดยอด OTOF ระดับ 5 ดาว หมายถึง ระดับเกณฑ์ของการคัดเลือกของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในระดับสูงสุด โดยพิจารณาหลักเกณฑ์จากคู่มือการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย 2549
5. ปัจจัยความสำเร็จทางธุรกิจ หมายถึง โอกาสของธุรกิจจากการนำเสนอผลิตภัณฑ์ สินค้าหรือบริการของธุรกิจเข้าสู่ตลาดหรือถึงมือลูกค้า ซึ่งสามารถสร้างความยอมรับให้เกิดขึ้นได้ และสามารถใช้ในการแข่งขันกับผลิตภัณฑ์ สินค้า หรือบริการของธุรกิจอื่นที่มีอยู่ในตลาด